

(Bijdrage K&I voor Over & Weer van 10 november 2018)

Kerk & Israël

Belangstellenden voor Kerk & Israël-activiteiten kunnen terecht bij de Werkgroep K&I: Minka & Aart Prinsen (redactie) tel. 0180-313329. Reacties of bijdragen aan deze rubriek kunt u zenden aan prinsencommunicatie@hetnet.nl

80 jaar geleden

'Kristallnacht' signaal voor de ramp die volgde

Een stormvloed van gewelddadige jodenhaat golfde in de nacht van 9 op 10 november 1938 door Duitsland en Oostenrijk. Nazi's en sympathisanten vernielden joodse gebedshuizen, winkels, scholen enz.

Dat lot onderging ook de Synagoge in het stadje Laasphe in het westen van Duitsland (niet ver van Siegen). Bariton Henk Wyenberg van Mannenkoor Nieuwerkerk bezocht het onlangs en hoorde daar tijdens een wandeling met zijn vrouw over het joods leven van voorheen. Al in 1640 mochten de eerste twee joden zich hier vestigen - zij het tegen betaling voor 'bescherming' aan de graven. Meer joden volgden, vaak werkend als slager of veehandelaar, tot zij zo'n 7% van de bevolking vormden. Ze integreerden volkomen in de samenleving. Inmiddels was er een Synagoge en een eigen begraafplaats.

Maar in de jaren dertig van de vorige eeuw kregen zij te maken met het nationaal socialisme, allerlei maatregelen maakten het leven zwaar. Dan is er in de nacht van 9 op 10 november 1938 een pogrom, gezien de verbrijzelde ruiten bekend als de 'Kristallnacht'. Het interieur van de Synagoge, inclusief de Tora-rollen gaan voor het gebouw in vlammen op. De Synagoge zelf wordt gespaard wegens het gevaar voor de nabij gelegen woonhuizen. Ook de begraafplaats (sinds 1750) werd verwoest. Veel joden vertrekken naar het buitenland, voordat vanaf april 1942 de deportaties naar de vernietigingskampen beginnen. Meer dan 70 joodse burgers van Laasphe worden er omgebracht. Ter herinnering worden sinds 2006 voor hun woningen-van-toen *Stolpersteine* (= struikelstenen) met hun namen aangebracht, zo vermeldt een publikatie van het christelijk-joods samenwerkingsverband.

Herdenking in Amsterdam

De Kristallnachtherdenking in ons land vindt plaats op zondag 11 november in de Portugese Synagoge in Amsterdam (17.00 tot 18.15 uur). Gastspreker is Gerdi Verbeet, voorzitter van het Nationaal Comité 4 en 5 mei, en voormalig voorzitter van de Tweede Kamer. Verder wordt er gesproken door de voorzitter van het Centraal Joods Overleg, Eddo Verdoner, door Kristallnachtgetuige Luise Jacobs en, namens de jongeren, door Liora Soesman. Anders dan voorgaande jaren is er geen stille tocht naar de voormalige Hollandsche Schouwburg en geen kranslegging.

Slotakkoord van 'bruggenbouwers met zang uit de synagoge'

Mannenkoor Nieuwerkerk is gestopt. 'Maar wel op ons hoogtepunt', liet 1^e tenor Leen Vogelaar optekenen in *Hart van Holland*. Ondanks lichte weemoed werd het wel een feestje op die 18^e oktober.

Feestelijker kon ook haast niet: Een bomvolle *Lichtkring* met bijna 400 gasten uit allerlei windstreken en van diverse pluimage, gekomen voor het slotakkoord 'zang uit de synagoge', voor klezmermuziek en jiddische verhalen van het *Trio Wilde Eend*. Met als sluitstuk een lintje voor de veel geprezen dirigent Gerard Lange, opgespeld door burgemeester Kats.

Het werd een avond vol afwisseling, waarbij 'de zaal' onbekommerd meezong uit joods repertoire en het *Lustrumglas* aan het slot niet werd vergeten. Eervol en met voldoening mochten 'de bruggenbouwers met zang uit de synagoge' hun vijfde lustrum afsluiten: het waren 25 boeiende jaren met vele hoogtepunten tijdens ruwweg 150 'optredens'. Dat werd zichtbaar in het *terugblikboekje*, dat op die avond uitkwam.

Zie ook www.mannenkoor-nieuwerkerk.nl

‘Geef je kinderen waarden, geen cadeautjes’

Oud-opperrabbin van Groot-Brittannië, Jonathan Sacks, schreef over een aantal levensveranderende principes voor het nieuwe Joodse jaar (5779), opgenomen in edities van het NIK Weekbericht. Onderstaand een ervan.

‘Cadeaus bieden een dag lang plezier, waarden brengen levenslang geluk. Geef je kinderen materialistische waarden en je zult ze voor altijd verpesten; ook zullen ze je er later in hun leven niet voor bedanken. Geef je kinderen idealen, leer ze lief te hebben, respect te betuigen, te bewonderen, train ze om verantwoordelijkheid te nemen en leer ze aan anderen te geven. Help hen thuis te zijn in het Joodse leven en laat ze je Joodse trots geven. Je kinderen zullen in status groeien totdat ze groot worden, trots op wat ze zijn en dankbaar voor wat je hen hebt helpen worden.’

(Overgenomen uit: NIK Weekbericht 04 10 2018)

De Reizende Sjoel

Van tijd tot tijd worden in ons land speciale synagogediensten georganiseerd. Het doel is niet-joden en joden met drempelvrees te laten kennismaken met liturgie en rituelen. Voortrekker van deze *Reizende Sjoel* is rabbijn Tamarah Benima - bekend ook van haar columns in het NIW - en zij wordt vergezeld door chazzan Alexander de Vries. Zo wordt op vrijdag 16 november (19 uur inloop en gezelligheid) een dienst gehouden in de Dorpskerk in Pijnacker (Koningshof 3). Aanmelden met naam, adres en telefoonnummer via KenS.dk@pijnackerdelfgauw.nl